

DOI: 10.31393/reports-vnmedical-2025-29(1)-24

УДК: 615.1:636.085.16

МІСЦЕ ДІЄТИЧНИХ ДОБАВОК У СУЧАСНІЙ ФАРМАЦІЇ ТА ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЇХНЬОГО ОБІГУ

Благун О. Д., Балинська М. В., Дученко М. А. Бідзіля Н. В., Ус А. В.

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21000)

Відповідальний за листування:
e-mail: oksana.blagun2017@gmail.com

Статтю отримано 06 січня 2025 р.; прийнято до друку 05 лютого 2025 р.

Анотація. Широке використання населенням дієтичних добавок, зростання популярності та довіри до цієї категорії товару зумовило мету роботи – здійснити маркетинговий аналіз і визначити динаміку відпуску дієтичних добавок з аптек на регіональному рівні, окреслити окремі аспекти змін у державному регулюванні їхнього обігу. Аналізу підлягала база даних товарних запасів дієтичних добавок, наданих Вінницькою аптечною мережею. Окремі аспекти змін у державному регулюванні обігу дієтичних добавок вивчені на основі нормативно-правових документів. Отримані дані оброблені за допомогою Microsoft Excel. Результати нашого дослідження свідчать і про збільшення асортименту, і про реалізацію дієтичних добавок в аптеках м. Вінниці, яка динамічно зростає порівняно з асортиментом лікарських засобів. Так, асортимент ЛЗ мав зростаючу тенденцію до 2022 року (SKU – 8047) та 2023 року (SKU – 8084), після чого дещо знизився (SKU – 7832), асортимент дієтичних добавок демонструє щорічне стабільне зростання з 1469 одиниць у 2019 році до 2322 одиниць SKU у 2024 році. Аналіз змін частки упаковок різних категорій товарних запасів показав, що у 2024 році кількість ЛЗ досягла 54,6%, що значно менше за пікове значення 2022 року (60,4%). Водночас щороку кількість дієтичних добавок стабільно зростала (4,6% у 2019 році) і досягла 8,3% у 2024 році, що було найвищим показником упродовж аналізованого періоду. Аналіз асортименту дієтичних добавок за показником SKU відносно їхнього впливу на окремі системи органів демонструє тенденцію до спадання: ШКТ (17%), сечостатева система (14%), ЛОР-органи (8%), імунна система (7%); найменша частка дієтичних добавок сприяє поліпшенню функції серцево-судинної системи (2%). Аналіз попиту на дієтичні добавки відносно їхнього впливу на окремі системи органів показує значний приріст попиту на дієтичні добавки, які застосовують для підтримки функцій сечостатевої системи (в 1,71 раза), для підтримки функцій ЦНС (в 1,68 раза), для поліпшення стану шкіри, волосся, нігтів (в 1,54 раза); помірний приріст – для підтримки функцій опорно-рухового апарату (в 1,27 раза), ЛОР-органів (в 1,26 раза), серцево-судинної системи (в 1,2 раза) та невелике зростання попиту на дієтичні добавки, які застосовують для оптимізації функцій ШКТ (в 1,15 раза) та функцій імунної системи (в 1,08 раза). Згідно з Проектом Закону України від 01.07.2024 р. № 11389 визначено критерії реєстрації дієтичних добавок у МОЗ України; передбачено затвердження переліку вітамінів і мінеральних речовин, а також інших речовин в їхніх максимально допустимих дозах; передбачено нову процедуру надання повідомлень про введення їх в обіг. Отже, удосконалення вимог обігу дієтичних добавок в Україні та подальша гармонізація українського законодавства з вимогами ЄС потребують наукових досліджень та імплементації.

Ключові слова: дієтичні добавки, реалізація, Держпродспоживслужба, обіг.

Вступ

До повсякденного життя сучасної людини входять біологічно активні добавки (БАД), попит на які продовжує зростати, а їхнє вживання стає звичним і часто необґрунтованим. Попри це, наразі, у світовій науковій спільноті відсутній єдиний підхід до стандартизованого визначення БАД [8]. У США застосовуються терміни «food supplement» або «dietary supplement», що перекладаються як харчова або дієтична добавка. Законодавство Європейського Союзу визначає дієтичні добавки як продукти, що мають поживний або фізіологічний ефект і доповнюють звичний раціон [19]. Згідно з визначенням І. А. Зупанець та співав. (2023) БАД є продуктами, які доповнюють раціон харчування, підтримують функції організму, але не призначені для діагностування, лікування чи зменшення симптомів захворювань [21].

Попри те, що наразі недостатньо науково підтверджених фактів щодо безпеки, ефективності та якості БАД [9, 19, 20], їхня популярність зростає, що зумовлено переконанням людей про наявний

дефіцит важливих мікроелементів у сучасних продуктах харчування та необхідність у підтриманні здоров'я.

Профіль споживачів БАД чітко не визначений, однак до потенційних груп належать: діти; вагітні жінки; люди з хронічними захворюваннями; особи, які дотримуються специфічних дієт; військові та цивільні, що зазнають підвищених фізичних і нервово-емоційних навантажень в умовах воєнного стану в Україні [10].

Важливим аспектом є безпека застосування БАД, адже їхнє неконтрольоване застосування може призвести до небажаних наслідків. Управління з контролю за якістю харчових продуктів та лікарських засобів США (FDA) наголошує на необхідності консультації з медичними спеціалістами перед вживанням дієтичних добавок [7]. Окрему увагу необхідно приділити взаємодії БАД із лікарськими засобами, яка може призвести до антагоністичних ефектів [15], а також явищу фармацевтичної взаємодії під час розробки, виробництва, зберігання, транспортування, змішування в одному шприці [12]. Крім того, важливе значення має технологія

виробництва БАД, зокрема під час воєнного стану, коли змінюються рецептури через дефіцит сировини. Відповідно до законодавства України маркування харчових продуктів у таких умовах повинно містити назву, кількість харчового продукту в установлених одиницях вимірювання та мінімальний термін придатності або дата «вжити до» [3].

Окресливши окремі проблемні моменти, що стосуються БАД, починаючи від відсутності стандартизованого визначення терміна «біологічно активні добавки» чи «дієтичні добавки», відсутності визначення профілю споживачів і закінчуючи незначною чисельністю науковообґрунтованих фактів їхньої безпечності, ефективності та якості, зазначимо, що корекція неправильного раціону харчування сучасної людини за допомогою дієтичних добавок загалом може мати позитивні наслідки. Водночас дуже важливо, щоб «мода» на вживання дієтичних добавок не заподіяла шкоду здоров'ю та життю людей. Обізнаність і свідомі позиції лікарів, фармацевтів і споживачів мають стати надійним запобіжником для викривленого розуміння ролі ЛЗ та дієтичних добавок у сучасній медицині та фармації [22].

Законодавче регулювання та контроль за обігом дієтичних добавок на ринках світу відрізняється. У США дієтичні добавки класифікують як їжу, а не ліки, що обмежує державний контроль. Виробники зобов'язані зазначати на етикетці, що продукт не призначений для лікування чи профілактики хвороб [11, 14]. Натомість у Європейському Союзі регулювання дієтичних добавок суворіше та регламентується фармацевтичним законодавством. Згідно з польським законодавством до дієтичної добавки застосовують положення фармацевтичного законодавства, а не правила харчових продуктів [1, 19]. Під час реєстрації дієтичних добавок важливим критерієм є доза активних інгредієнтів [5]; ні маркування, ні реклама дієтичних добавок не можуть заявляти про профілактичні та/або терапевтичні властивості продукту [6].

У нашій країні ринок БАД почав активно розвиватися з 1996 року з прийняттям Закону України «Про лікарські засоби» [16]. Державне регулювання БАД поступово удосконалюється відповідно до вимог ЄС. Законопроект № 11389 від 01.07.2024 року передбачає механізми введення в обіг дієтичних добавок; запроваджує термін «дієтична добавка»; посилює відповідальність за їхнє виробництво та реалізацію; визначає перелік дозволених компонентів та усуває маніпуляції, коли БАД продаються як лікарські засоби [4, 13, 22].

Тому вивчення аспектів законодавчого регулювання дієтичних добавок, проведення маркетингових досліджень їхнього обігу, окремих тенденцій споживчої поведінки населення, зокрема в умовах повномасштабної війни, є актуальним питанням фармації та потребує пильної уваги регуляторних органів для гарантування безпеки споживачів та підвищення якості продукції.

Мета – здійснити маркетинговий аналіз та визначити динаміку асортиментних позицій дієтичних добавок в

аптеках на регіональному рівні; окреслити окремі аспекти змін у державному регулюванні їхнього обігу.

Матеріали та методи

Аналіз товарних запасів дієтичних добавок здійснювали на базі аптек м. Вінниці. Під час проведення дослідження використали такі методи: аналіз і синтез, порівняльний, статистичний, графічного відображення даних, інформаційний, що ґрунтується на дослідженні наукової літератури в наукометричних базах даних PubMed, MEDLINE, Google Scholar за ключовими словами: «дієтичні добавки», «Держпродспоживслужба», «обіг».

База даних товарних запасів дієтичних добавок, їхньої реалізації, надана Вінницькою аптечною мережею та оброблена за допомогою Microsoft Excel.

Результати. Обговорення

Світові тенденції свідчать про зростання ринку харчових продуктів для спеціальних медичних цілей, обсяг якого в Україні у 2023 році перевищив 14 млрд доларів США [2].

На рисунку 1 представлено динаміку змін в асортименті дієтичних добавок і лікарських засобів (ЛЗ) у мережі аптек м. Вінниці упродовж 2019–2024 років.

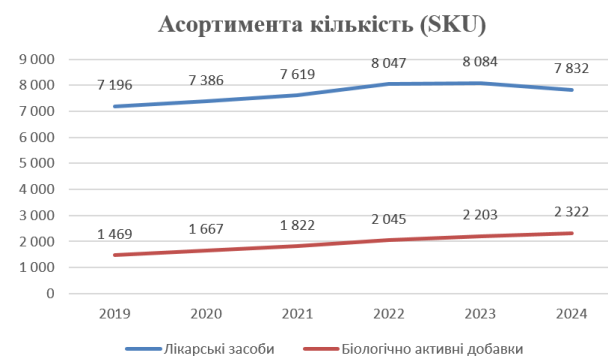

Рис. 1. Асортиментна кількість дієтичних добавок та лікарських засобів за показником обліку запасів SKU (2019–2024 рр.).

З графічно представленого матеріалу видно, що позитивна динаміка показника SKU (Stock Keeping Unit – одиниця обліку запасів) лікарських засобів спостерігалась упродовж 2019–2022 років та виражена зростанням із 7 196 до 8 047 одиниць, що становило максимум SKU за досліджуваній період. Протягом 2022–2023 років цей показник залишився стабільним (8 084), але у 2024 році відбулося його незначне зменшення до 7 832. Отже, асортимент ЛЗ мав зростаючу тенденцію до 2022 року, після чого дещо знизився (рис. 1).

Водночас асортимент дієтичних добавок демонстрував щорічне стабільне зростання з 1 469 одиниць у 2019 році до 2 322 одиниць у 2024 році. Отже, асортимент дієтичних добавок за показником SKU мав стабільну зростаючу тенденцію протягом усього досліджуваного періоду (рис. 1).

Крім того, ми порівняли зміну частки упаковок у загальній масі товарних запасів аптечної мережі м. Вінниці упродовж 2019–2024 років таких категорій: лікарські засоби, дієтичні добавки та групу – інші категорії (рис. 2).

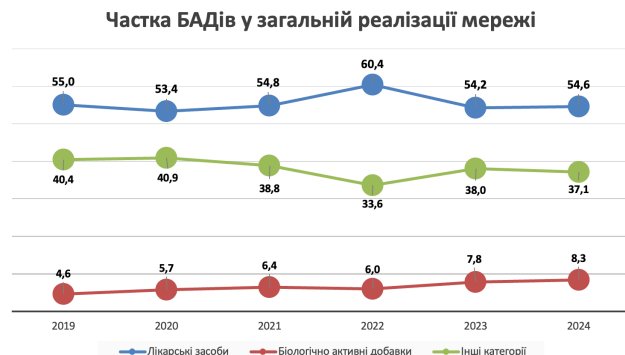

Рис. 2. Зміна частки упаковок різних категорій товарних запасів у загальній реалізації аптечної мережі м. Вінниці (2019–2024 рр.).

Лікарські засоби залишаються найбільшою частиною реалізації, хоча після піку в 2022 році їхня кількість дещо зменшилася. Позитивна динаміка зміни частки лікарських засобів, яку ілюструє рисунок 2, спостерігалась з 2019 року до 2022 року з піком зростання у 2022 році (з 55,0% до 60,4%). Протягом 2022–2023 рр. була тенденція помірного зниження цього показника з подальшим незначним зростанням упродовж 2023–2024 років. Отже, у 2024 році частка ЛЗ досягла 54,6%, що трохи більше, ніж у 2023 році (54,2%), але менше за пікове значення 2022 року (60,4%).

Щодо дієтичних добавок, то у 2019 році їхня кількість становила лише 4,6%, але щороку стабільно зростала і досягла 8,3% у 2024 році, що було найвищим значенням аналізованого періоду. Отримані результати свідчать про зростання попиту на дієтичні добавки через посилення інтересу до профілактичних заходів для зміцнення здоров'я.

Аналіз зміни кількості упаковок інших категорій продукції в загальному обсязі товарів мережі з 2019 до 2024 року свідчить про їхнє поступове зниження протягом зазначеного періоду з 40,4% до 37,1% у 2024 році (рис. 2). Зниження частки інших категорій пов'язують із перерозподілом попиту споживачів, коли більше уваги приділено лікарським засобам та біологічно активним добавкам.

Отже, провівши аналіз ринку дієтичних добавок упродовж 2019–2024 років виділили декілька особливостей ринку: асортимент дієтичних добавок (рис. 1); попит на дієтичні добавки (рис. 2) був найвищим у 2024 році; та попит на них зростає динамічніше, ніж асортимент лікарських засобів; властивий дієтичним добавкам сезонний попит втратив силу. Отримані результати свідчать про зростання довіри до цієї категорії товару, її популярність. Така зацікавленість вживанням дієтичних добавок зумовлена декількома чинниками. Передусім – це пандемія COVID-19, яка викликала прагнення зміцнити імунітет організму. Крім того, ринок

дієтичних добавок розширюється завдяки суспільним трендам: підвищення уваги до власного здоров'я та здоров'я членів сім'ї, а також пропагування здорового способу життя серед молоді.

Нами розглянуті також питання асортименту дієтичних добавок за показником SKU в аптечній мережі м. Вінниці відносно їхнього впливу на функції окремих систем організму (рис. 3).

Асортимент показника SKU на 2023 рік

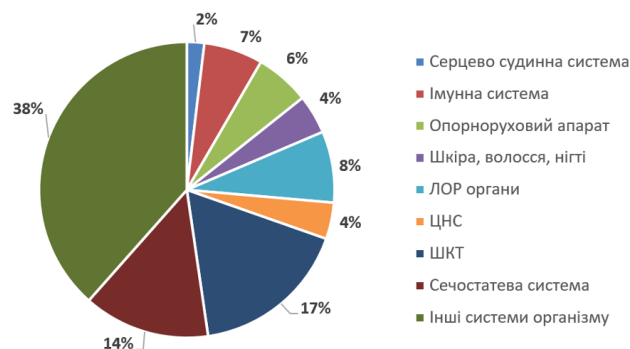

Рис. 3. Асортиментні позиції дієтичних добавок в аптечній мережі м. Вінниці відносно їхнього впливу на окремі функції систем організму (на прикладі 2023 р.).

Аналіз асортименту за показником обліку запасів SKU відносно їхнього впливу на функції окремих систем організму показав, що найбільша частка припадає на дієтичні добавки, які вживають для оптимізації функцій ШКТ (17%), сечостатевої системи (14%), ЛОР-органів (8%) та імунної системи (7%); найменша – на дієтичні добавки, які поліпшують функції серцево-судинної системи (2%).

Динаміка продажів дієтичних добавок відносно їхнього впливу на окремі системи організму, зокрема 8 систем органів та одна категорія – інші системи організму, де дієтичні добавки є вітамінами та амінокислотами, представлена на рисунку 4.

Аналіз динаміки продажів дієтичних добавок упродовж 2019–2024 років продемонстрував, що найбільша категорія представлена дієтичними добавками, які впливають на інші системи організму, їхній продаж зріс у 2,03 раза з 339 одиниць (SKU) у 2019 році до 689 одиниць у 2024 році. Отже, категорія має найбільший приріст за всі роки.

Значне стабільне зростання має категорія для підтримки функцій сечостатевої системи (в 1,71 раза); функцій ЦНС (в 1,68 раза), поліпшення стану шкіри, волосся, нігтів (в 1,54 раза). Отже, ці категорії дієтичних добавок мають значний приріст попиту упродовж аналізованих років.

Дещо менше зростання в категорії дієтичних добавок, які підтримують функції опорно-рухового апарату (в 1,27 раза); ЛОР-органів (в 1,26 раза); серцево-судинної системи (в 1,20 раза). Отже, ці категорії дієтичних добавок мають помірний приріст протягом зазначеного періоду.

Невелике зростання попиту мають дієтичні добавки, спрямовані на підтримання функцій ШКТ (в 1,15 раза) та

Динаміка показника SKU по категоріям

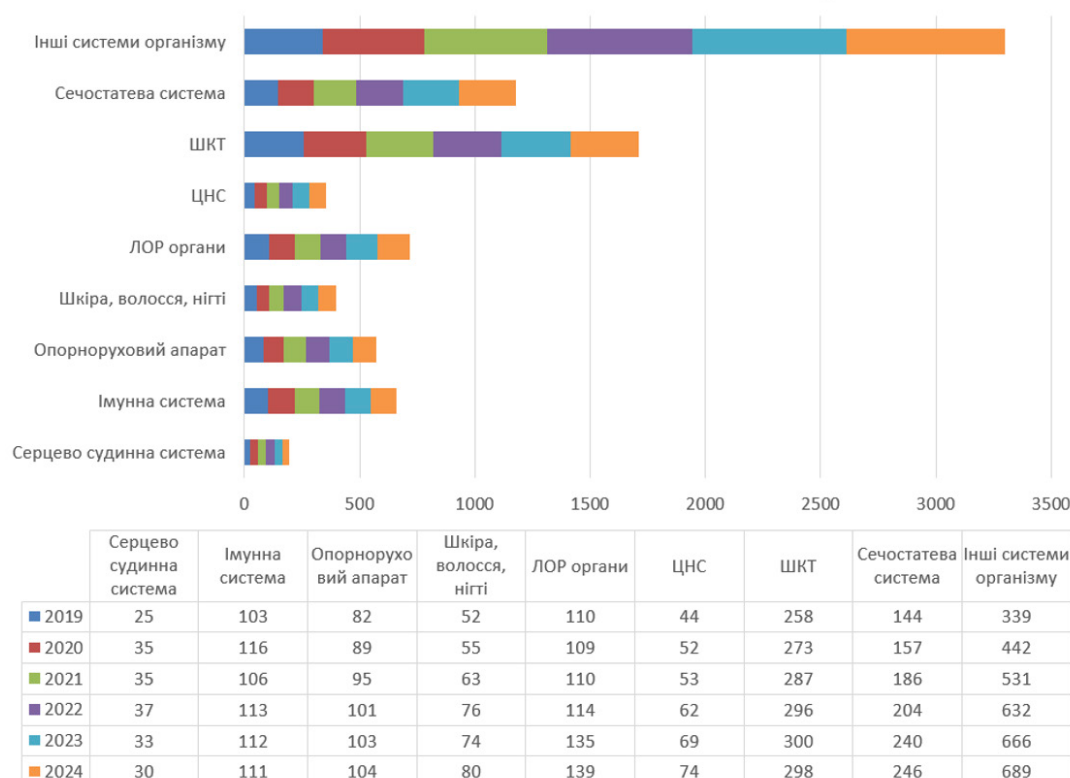

Рис. 4. Динаміка реалізації дієтичних добавок за показником SKU в аптечній мережі м. Вінниці відносно їхнього впливу на окремі функції систем організму (2019–2024 рр.).

імунної системи (в 1,08 раза). Отже, позитивна динаміка попиту на цю категорію дієтичних добавок залишається стабільною, без значних змін.

Наразі продовжується удосконалення нормативно-правової бази регулювання дієтичних добавок. Законопроектом №11389 від 01.07.2024 року визначено, що МОЗ затвердить перелік таких компонентів і їхні максимально допустимі дози. Нормативний документ також посилить відповідальність за виробництво та продаж дієтичних добавок, які не відповідають законодавчим нормам. Учасники ринку дієтичних добавок повинні будуть надіслати повідомлення до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба), оформлене відповідно до вимог зі змінами, про намір введення в обіг дієтичної добавки. До такого повідомлення також додаватимуть: зразок маркування державною мовою, що використовується для дієтичної добавки; інформацію про дозвіл держави – члена ЄС або Європейської асоціації вільної торгівлі, якщо аналогічна дієтична добавка внесена до відповідного реєстру в країнах ЄС. Для виробництва дієтичних добавок зможуть використовувати лише речовини, включені до переліку поживних речовин в їхніх максимально допустимих дозах. Запровадять штрафи за порушення законодавства щодо обігу дієтичних добавок.

Відносини між органами виконавчої влади, операторами ринку харчових продуктів та споживачами в нашій країні регулюються Законом України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» № 771/97-ВР (поточна редакція від 15.11.2024) [17].

Важливо зазначити, що на дієтичні добавки не поширюється вимога проведення моніторингу побічних ефектів, їхнє рекламування здійснюється без обмежень, а норми статті 7 Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» не застосовуються щодо дієтичних добавок, тобто обов'язкова реєстрація дієтичних добавок законодавством не передбачена [18]. Однак у *реєстрації* дієтичних добавок існують певні винятки у випадку, коли вони є «новітнім харчовим продуктом» відповідно до Закону України від 15.11.2024 р. № 771/97-ВР [17] та відповідають хоча б одному зазначеному в законі критерію: якщо дієтична добавка не має історії безпечного споживання в Україні; якщо включає процес вирощування тварин та/або рослин, що раніше не застосовувався для цих цілей; якщо включає застосування виробничого процесу, який раніше не використовувався для цього виду продукту чи інгредієнта.

Отже, маркетингове дослідження ринку дієтичних добавок дозволило вивчити їхній асортимент відносно

впливу на окремі системи організму людини, виявити чинники впливу на споживання та тенденції його розвитку, а також описати нові законодавчі положення щодо регулювання обігу дієтичних добавок.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Отримані результати аналізу ринку дієтичних добавок свідчать про їхню позитивну зростаючу динаміку. Зафіксовано щорічне стабільне зростання дієтичних добавок із 1469 одиниць у 2019 році до 2322 одиниць SKU у 2024 році. Водночас найбільше зростання серед товарних запасів аптечного підприємства лікарських засобів спостерігалось у 2022 році, коли їхня кількість за показником SKU досягла максимуму – 8047 одиниць.

2. Встановлено щорічне стабільне зростання частки дієтичних добавок, яка у 2024 році досягла 8,3% – найвищий показник упродовж аналізованого періоду. Водночас частка ЛЗ досягла 54,6% у 2024 році та була меншою порівняно з піковим значенням 2022 року (60,4%).

3. Динаміка реалізації дієтичних добавок в аптечній мережі м. Вінниці відносно впливу на окремі системи організму в період 2019–2024 років представлена значним приростом попиту на дієтичні добавки, які використовують для поліпшення функцій сечостатевої системи (в 1,71 раза), функцій ЦНС (в 1,68 раза), на вітаміни й амінокислоти, які вживають для підтримання

інших систем організму (в 2,03 раза), для поліпшення стану шкіри, волосся, нігтів (в 1,54 раза); помірним приростом – для підтримання функцій опорно-рухового апарату (в 1,27 раза), ЛОР-органів (в 1,26 раза), серцево-судинної системи (в 1,20 раза) та невеликим зростанням попиту на дієтичні добавки, які застосовують для оптимізації функцій ШКТ (в 1,15 раза) та імунної системи (в 1,08 раза).

4. Введення законодавчих змін щодо правил обігу дієтичних добавок, запровадження терміна «дієтична добавка», надання права Міністерству охорони здоров'я затверджувати перелік дозволених вітамінів, мінералів та інших речовин із поживними або фізіологічними властивостями, визначати їхні максимально допустимі дози, посилення відповідальності за виробництво та реалізацію харчових доповнювачів, нові правила реєстрації дієтичних добавок у МОЗ України, а також посилення контролю за обігом дієтичних добавок – забезпечить зниження ризиків для здоров'я людини під час їхнього вживання.

Отримані дані тенденцій споживчої поведінки населення щодо дієтичних добавок, а також нові аспекти їхнього законодавчого регулювання в нашій країні є цінною інформацією для розвитку практичної фармації та вдосконалення фармацевтичної діяльності. *Крім того, необхідно наголосити на потребі зростання ролі фармацевта в інформуванні споживачів дієтичних добавок щодо особливостей їхнього застосування.*

Список посилань – References

- [1] Act of 6 September 2001 as amended. Pharmaceutical Law. *Pol. J. Laws*, (126), 9811-9844. Poland
- [2] Antyushko, D., & Zadvoynykh, I. (2024). Стан і перспективи розвитку українського ринку харчових продуктів для спеціальних медичних цілей [State and prospects for the development of the Ukrainian market of food products for special medical purposes]. В: Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації, Матеріали VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (15 травня 2024 року). (сс. 335-338) [In: *Entrepreneurship, trade, marketing: strategies, technologies and innovations, Proceedings of the VII International Scientific and Practical Internet Conference* (May 15, 2024). (pp. 335-338).]. Київ – Kyiv.
- [3] Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Постанова КМУ від 03.03.2022 №186 «Деякі питання маркування харчових продуктів в умовах воєнного стану» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 03.03.2022 No.186 «Some issues of food labeling under martial law»]. Київ – Kyiv.
- [4] Cabinet of Ministers of Ukraine. (2024). Проект Закону України від 01.07.2024 р. № 11389 «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення регулювання виробництва та обігу» [Draft Law of Ukraine 01.07.2024 № 11389 «On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Improving the Regulation of the Production and Circulation of Dietary Supplements»]. Київ – Kyiv.
- [5] Chief Sanitary Inspectorate. (accessed on 12 January 2021). URL: <https://www.gis.gov.pl>
- [6] EU. (2011). Regulation (EU) № 1169/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on the provision of food information to consumers. *Off. J. Eur. Union*, L(304), 18-63. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2011/1169/oj/eng>
- [7] FDA. (01/06/2025). FDA's Nutrition Initiatives. FDA's Nutrition Goals. URL: <https://www.fda.gov/food/nutrition-food-labeling-and-critical-foods/fdas-nutrition-initiatives>
- [8] Feart, C. (2020). Dietary Supplements: Which Place between Food and Drugs? *Nutrients*, 12(1), 204. doi: 10.3390/nu12010204
- [9] Huang, H-Y., Caballero, B., Chang, S., Alberg, A. J., Semba, R. D., Schneyer, C. R., & Bass, E. B. (2006). The efficacy and safety of multivitamin and mineral supplement use to prevent cancer and chronic disease in adults: a systematic review for a National Institutes of Health state-of-the-science conference. *Ann Intern Med.*, 145(5), 372-85. doi: 10.7326/0003-4819-145-5-200609050-00135.
- [10] Inzhievskaya, L. A. (2024). Ментальне здоров'я та його підтримка в умовах військових дій в Україні: електронний навчальний курс [Mental health and its support in conditions of military operations in Ukraine: an electronic training course]. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України – Bila Tserkva: Bila Tserkva Institute of Continuing Professional Education state institution of higher education «УМО» NAPS of Ukraine «University of Educational Management» of NAPS.
- [11] Kennett, G. (2019). *Time for change: Stepping up the FDA's regulation of dietary supplements to promote consumer safety and awareness*. *J. Law Health*, 33(1), 47-78. PMID: 31841617
- [12] Khaitovych, M. V., & Mazur, I. P. (January 2019). Взаємодія лікарських засобів у практиці лікаря стоматолога [Drug interactions in the practice of a dentist]. Медична газета «Здоров'я України 21 сторіччя» – *Medical newspaper «Health of Ukraine*

- 21st century», 1(446).
- [13] Lysenko, N., & Martosenko, M. (2024). Експертне дослідження біологічно активних добавок [Expert study of biologically active additives]. В: Підприємництво, торгівля, маркетинг: стратегії, технології та інновації, Матеріали VII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (15 травня 2024 року). (сс. 361-364) [In: *Entrepreneurship, trade, marketing: strategies, technologies and innovations, Proceedings of the VII International Scientific and Practical Internet Conference* (May 15, 2024). (pp. 361-364)]. Київ – Kyiv.
- [14] Ronis, M. J. J., Pedersen, K. B., & Watt, J. (2018). Adverse Effects of Nutraceuticals and Dietary Supplements. *Ann. Rev. Pharmacol. Toxicol.*, (58), 583-601. doi: 10.1146/annurev-pharmtox-010617-052844
- [15] Simakhina, G. O., & Naumenko, N. V. (2017). Дієтичні добавки: сучасні підходи до створення та місце у системі здорового харчування [Dietary supplements: modern approaches to creation and place in the healthy nutrition system]. Харчова промисловість – *Food industry*, (22), 23-29. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/27238>
- [16] Smetanina, K. I., & Rybak, O. V. (2011). Фармацевтичні та нутріціологічні аспекти профілактичного використання біологічно активних добавок рослинного походження [Pharmaceutical and nutritional aspects of the preventive use of biologically active additives of plant origin]. Фармацевтичний журнал – *Pharmaceutical Journal*, (2), 89-94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pharmazh_2011_2_19
- [17] Verkhovna Rada of Ukraine (2023). Закон України № 771/97-ВР (від 23.12.1997 р., поточна редакція від 15.11.2024). «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [Law of Ukraine No. 771/97-VR (dated 12/23/1997 as amended on 03/31/2023). «On the basic principles and requirements for the safety and quality of food products»]. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, (1998)19, 98.
- [18] Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII (поточна редакція від 05.01.2025) [Law of Ukraine «On Licensing of Types of Economic Activities» dated 02.03.2015 No.222-VIII (current version dated 05.01.2025)]. *Відомості Верховної Ради (ВВР)* – *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (IVR)*, (23), 158.
- [19] Wierzejska, R. E. (2021). Dietary Supplements – For Whom? The Current State of Knowledge about the Health Effects of Selected Supplement Use. *Int J Environ Res Public Health*, 18(17), 8897. doi: 10.3390/ijerph18178897
- [20] Zhu, J., Xu, P., Yan, W., Hu, Y., Guo, H., Chen, F., ... & Wang, X. (2024). The influence of multivitamins on neurological and growth disorders: a cross-sectional study. *Front Nutr.*, (11), 1465875. doi: 10.3389/fnut.2024.1465875
- [21] Zupanets, I. A., Bezugla, N. P., Otrishko, I. A., & Ursol, G. M. (2023). Фітотерапія: лікарські засоби vs БАД [Phytotherapy: medicinal products vs dietary supplements]. *Український медичний часопис – Ukrainian Medical Journal*, 4(156), 1-7. DOI: 10.32471/umj.1680-3051.156.245981
- [22] Zupanets, I. A., Grubnyk, I. M., Otrishko, I. A., Bezugla, N. P., & Palladina, O. L. (2024). Бади, які «маскуються» під лікарський засіб: стан проблеми та наслідки [Dietary supplements that “disguise” themselves as medicines: the state of the problem and its consequences]. *Превентивна медицина. Теорія і практика – Preventive medicine. Theory and practice*, 1(5), 61-65. DOI: <https://doi.org/10.61948/prevmed-2024-1-61>

THE PLACE OF DIETARY SUPPLEMENTS IN MODERN PHARMACY AND SOME ASPECTS OF LEGISLATIVE REGULATION OF THEIR CIRCULATION

Blagun O. D., Balynska M. V., Duchenko M. A. Bidzilia N. V., Us A. V.

Annotation. The widespread use of biologically active additives (BAIs) by the population, the growth of popularity and trust in this category of products determined the purpose of the work – to conduct a marketing analysis and determine the dynamics of dispensing dietary supplements from pharmacies at the regional level and outline individual aspects of changes in state regulation of their circulation. The database of dietary supplements inventory provided by the Vinnytsia pharmacy chain was subject to analysis. Individual aspects of changes in state regulation of dietary supplements circulation were studied based on data from regulatory documents. The data obtained were processed using Microsoft Excel. The results of our study indicate both an increase in the assortment and sale of dietary supplements in pharmacies in the city. Vinnytsia and are growing more dynamically compared to the range of medicines. Thus, compared to the range of medicines, which had a tendency to grow until 2022 (SKU – 8047) and 2023 (SKU – 8084), after which it slightly decreased (SKU – 7832), the range of dietary supplements demonstrates an annual stable growth from 1469 units in 2019 to 2322 units in 2024. Analysis of changes in the share of packages of different categories of inventory showed that in 2024 the share of medicines in the total mass reached 54.6%, which is lower compared to the peak value in 2022 (60.4%). At the same time, the share of dietary supplements in the total mass has been steadily growing every year (from 4.6% in 2019) and reached 8.3% in 2024, which is the highest value for the analyzed period. Analysis by SKU assortment in relation to their impact on individual organ systems shows the following trend in descending order: gastrointestinal tract (17%), genitourinary system (14%), ENT organs (8%) and immune system (7%); the smallest share of dietary supplements is for improving the function of the cardiovascular system (2%). Analysis of demand for dietary supplements in relation to their impact on individual organ systems shows a significant increase in demand for dietary supplements used to support the functions of the genitourinary system (by 1.71 times), to support the functions of the Central Nervous System (by 1.68 times), to improve the condition of the skin, hair, nails (by 1.54 times); a moderate increase - to support the functions of the musculoskeletal system (by 1.27 times), LOR organs (by 1.26 times), cardiovascular system (by 1.20 times) and a small increase in demand for dietary supplements used to optimize the functions of the gastrointestinal tract (by 1.15 times) and immune system functions (by 1.08 times). According to the Draft Law of Ukraine dated 01.07.2024 No. 11389 defines the criteria for registering dietary supplements with the Ministry of Health of Ukraine, to approve the list of vitamins and minerals, as well as other substances and their maximum permissible doses, a new one is also planned a procedure for providing notifications about their introduction into circulation. Therefore, improving the requirements for the circulation of dietary supplements in Ukraine and further harmonization of Ukrainian legislation with EU requirements require further scientific research and implementation.

Keywords: biologically active supplements, dietary supplements, State Service for the Protection and Promotion of the Consumer Rights of Ukraine, circulation.